© rasailojaraid.com

دوسرے نمبر پر مولانا انیس الحسن ہاشمی کا شکریہ واجب ہے جنہوں نے ابتدائی تیاریوں میں ہاتھ بٹایا اور خط و کتابت سے لے کر مضامین کے انتخاب اور ترتیب میں تعاون کیا۔

اس دوران میں نے مضامین کی فراہمی کے لیے خود بھی کوشش کی اور اس سلسلہ میں مختلف اکابرین کی خدمت میں حاضر ہو کر ان سے مضامین لکھنے کی ذاتی طور پر بھی درخواست کی، اس سلسلہ میں حضرت مولانا سید ابوالحسن علی ندوی کا خاص طور پر شکریہ واجب ہے جنہوں نے نہ صرف مضمون لکھنے کی زحمت اٹھائی بلکہ ایسے حوصلہ افزا کلمات اپنی زبانِ مبارک سے ارشاد فرمائے کہ اس سے ہمت بلند ہوئی اور کام آسان معلوم ہونے لگا۔

حضرت مولانا علی میاں نے از راہ خورد نوازی مجھ سے یہ وعدہ بھی فرمایا کہ وہ مفکرِ ملت نمبر کی اشاعت کے بعد اس کے اجراء کی تقریب کی مسندِ صدارت کو بھی رونق بخشیں گے امید ہے کہ نمبر کی اشاعت کے بعد ہمیں مولانا موصوف کی سرپرستی کے جذبہ سے ایک بار پھر مفتخر ہونے کا موقع ملے گا۔

زیرِ نظر نمبر کی اشاعت کے سلسلے میں ہمارے کرم فرما اور مفتی صاحبؒ کے مخلص اور قدر دان سید اقتدار حسین ن بمبئی/ اردو اکادمی دہلی کے صدر محترم ڈاکٹر خلیق انجم اور عالی جناب حکیم عبدالحمید صاحب کا شکریہ بھی ضروری ہے جن کی مساعی نے برہان کے مفکرِ ملت نمبر کی اشاعت میں مالی استعانت کے ذریعہ ہمارا کام بہت آسان کر دیا۔

آخر میں، میں برہان کے تمام مضامین نگار حضرات سرپرستوں قارئین اور خاص کر مولانا حکیم محمد زماں حسینی صاحب کا شکریہ ادا کرنا ضروری سمجھتا ہوں جن کی مسلسل توجہات اور قدر افزائی سے یہ مشکل منزل آسان ہوئی اور تقریباً ایک سال کی سخت محنت اور ذہنی پریشانی سے بالآخر نجات مل گئی۔ خدا کرے یہ نمبر قبولِ عام کی سند حاصل کرے۔ آمین

عمید الرحمٰن عثمانی ۔ منیجر و مہتمم ندوۃ المصنفین، رسالہ برہان جامع مسجد دہلی

© rasailojaraid.com

© rasailojaraid.com

فہرست مضامین

پہلا حصّہ

			صفحہ
۱	چند یادیں چند باتیں	مولانا ابوالحسن علی ندوی	۲
۲	مفتی صاحب ایک منکسر المزاج مریض	ڈاکٹر معین الدین بقائی	۱۷
۳	حضرت مفتی عتیق الرحمان عثمانی رحمہ	مولانا حکیم محمد عرفان الحسینی	۲۲
۴	مفتی صاحب کی یادیں	الحاج احمد سعید ملیح آبادی	۳۱
۵	مفتی صاحب کی یادیں	ڈاکٹر یوسف نجم الدین	۳۷
۶	مفتی صاحب کی زندگی کے چند گوشے	قاضی زین العابدین سجاد میرٹھی	۴۱
۷	حضرت کی یاد آئی	رضی الدین احمد	۵۰
۸	مفتی صاحب سے میرے علمی تعلقات	قاضی اطہر مبارکپوری	۷۶
۹	مفتی عتیق الرحمن عثمانی اسلاف کی روایات	مولانا حنیف ملّی	۹۵
۱۰	مفتی عتیق الرحمن عثمانی	محمد ظفر الدین مفتاحی	۱۰۹
۱۱	خدمت افتاء	مولانا انیس الحسن ہاشمی	۱۳۵
۱۲	مفتی عتیق الرحمن عثمانی	حکیم سید حسین دہلوی	۱۴۶
۱۳	وہ بہار جو پھر کبھی لوٹ نہ سکی	قاری محمد ادریس	۱۵۲
۱۴	مفتی صاحب مرحوم	پروفیسر طاہر محمود	۱۵۶
۱۵	صاحب ذکر و فکر	ڈاکٹر تنویر احمد علوی	۱۵۹
۱۶	مخزن قرآن	حکیم عبدالقوی دریابادی	۱۶۲
۱۷	مفتی صاحب کی یادیں	مولانا اخلاق حسین قاسمی	۱۶۸
۱۸	گوہر شب چراغ	مولانا انظر شاہ مسعودی	۱۸۹
۱۹	ان کی یاد	کرنل بشیر حسین زیدی	۱۹۹
۲۰	مفتی عتیق الرحمن عثمانی نقوش و تاثرات	ڈاکٹر سید احتشام احمد	۲۰۱
۲۱	ایسی چنگاری بھی یارب اپنے خاکستر میں تھی	مولانا سالم قاسمی	۲۰۵
۲۲	سراپا شفقت مفکر ملت	حاجی محمد رفیع	۲۱۶

© rasailojaraid.com

© rasailojaraid.com

۲۳۔ مفتی عتیق الرحمٰن عثمانی	ڈاکٹر ماجد علی	۲۱۸
۲۴۔ احسانات کی چٹان	الحاج عبدالکریم پاریکھ	۲۲۶
۲۵۔ پیکر علم و بصیرت مفتی صاحب	حکیم سید الیاس	۲۳۵
۲۶۔ مفتی عتیق الرحمان عثمانی کی شخصیت	ظہیر النبی	۲۴۱
۲۷۔ ایک سچا ہمدرد عظیم رہنما	محمد علی غوری	۲۴۷
۲۸۔ محسن میوات	حکیم اجمل خاں	۲۵۴
۲۹۔ مفتی عتیق الرحمٰن عثمانی	ڈاکٹر یوسف الدین	۲۶۱
۳۰۔ آسماں اُن کی لحد پر	ڈاکٹر ریحانہ ضیا	۲۷۴
۳۱۔ مولانا مفتی عتیق الرحمٰن عثمانی کی	اظہر صدیقی	۲۸۰
۳۲۔ میرے اباجان	مفتی فضیل الرحمٰن عثمانی	۲۸۵
۳۳۔ سانحہ ارتحال	کفیل الرحمٰن نشاط	۲۹۰
۳۴۔ حضرت مفتی عتیق الرحمٰن عثمانی	شبیر احمد راہی	۲۹۲
۳۵۔ ایک مثالی شخصیت	مولانا سید محمد فاروق	۲۹۸
۳۶۔ فکر ملت	عطاء الرحمٰن قاسمی	۳۰۱
۳۷۔ اب انہیں ڈھونڈیں	فوق کریمی	۳۰۵
۳۸۔ مفتی صاحب	حکیم محمد مختار احمد اصلاحی	۳۱۲
۳۹۔ کچھ ماہنامہ برہان کے متعلق	عبداللہ طارق دہلوی	۳۱۶
۴۰۔ تاثرات	شمس الرحمٰن نوید عثمانی	۳۲۱
۴۱۔ شجر سایہ دار	اخلاق مرزا کراچی	۳۲۲
۴۲۔ حضرت قبلہ مفتی صاحبؒ بادیدۂ تر تاثرات	محمد سعید الرحمٰن شمس	۳۲۸
۴۳۔ ایک اعلیٰ کردار مفکر	حافظ قاری محمد سلیمان	۳۳۷

© rasailojaraid.com

© rasailojaraid.com

دوسرا حصّہ

آپ بیتی، سفرناموں، ریڈیائی تقریروں، متفرق مضامین اور سوسائٹی خاکوں سے متعلق مفتی صاحبؒ کے اسلوب تحریر کے نمونے۔

تیسرا حصّہ

مفتی صاحبؒ کے نام اہم اور تاریخی شخصیتوں کی کچھ اہم اور تاریخی تحریریں

خطوط: شیخ عبداللہ، ڈاکٹر سید محمود، مولانا محمد مسلم (سابق ایڈیٹر دعوت دہلی)

چوتھا حصّہ

سیاسی، علمی، دینی، اور صحافتی شخصیتوں کے تاثرات اور پیغامات

© rasailojaraid.com

© rasailojaraid.com

© rasailojaraid.com

مندرجات

نمبر شمار		صفحہ
۱	مولانا سید ابوالحسن علی ندوی	۲
۲	ڈاکٹر معین الدین بقائی	۱۷
۳	مولانا حکیم محمد عرفان الحسینی	۲۲
۴	الحاج احمد سعید ملیح آبادی	۳۱
۵	ڈاکٹر یوسف نجم الدین (امریکہ)	۳۷
۶	قاضی زین العابدین سجاد میرٹھی	۴۱
۷	پروفیسر رضی الدین احمد	۵۰
۸	قاضی اطہر مبارکپوری	۷۶
۹	مولانا محمد حنیف ملی	۹۵
۱۰	مولانا محمد ظفر الدین مفتاحی	۱۰۹
۱۱	مولانا انیس الحسن ہاشمی	۱۲۵
۱۲	حکیم سید حسین دہلوی	۱۴۶
۱۳	قاری محمد ادریس	۱۵۲
۱۴	پروفیسر طاہر محمود	۱۵۶
۱۵	ڈاکٹر تنویر علوی	۱۵۹
۱۶	حکیم عبد القوی دریابادی	۱۶۷
۱۷	مولانا اخلاق حسین قاسمی	۱۷۸
۱۸	مولانا انظر شاہ مسعودی	۱۸۹
۱۹	کرنل بشیر حسین زیدی	۱۹۹
۲۰	ڈاکٹر سید احتشام احمد	۲۰۱
۲۱	مولانا محمد سالم قاسمی	۲۰۵
۲۲	حاجی محمد رفیع	۲۱۶
۲۳	ڈاکٹر ماجد علی خاں	۲۱۸
۲۴	الحاج عبد الکریم پاریکھ	۲۲۶
۲۵	حکیم سید محمد الیاس میرٹھی	۲۳۵
۲۶	ظہیر الغنی	۲۴۱
۲۷	محمد علی غوری	۲۴۷
۲۸	حکیم اجمل خاں	۲۵۴
۲۹	ڈاکٹر یوسف الدین	۲۶۱
۳۰	ڈاکٹر ریحانہ ضیا	۲۷۴
۳۱	اظہر صدیقی	۲۸۰
۳۲	مفتی فضیل الرحمن ہلال عثمانی	۲۸۵
۳۳	کفیل الرحمن نشاط	۲۹۰
۳۴	شبیر احمد راہی	۲۹۲
۳۵	مولانا سید محمد فاروق	۲۹۸
۳۶	مولانا عطاء الرحمن قاسمی	۳۰۱
۳۷	ڈاکٹر فوق کریمی	۳۰۵
۳۸	حکیم محمد مختار اصلاحی	۳۱۲
۳۹	عبد اللہ طارق	۳۱۶
۴۰	شمس الرحمن نوید عثمانی	۳۲۱
۴۱	اخلاق مرزا کراچی	۳۲۲
۴۲	محمد سعید الرحمن شمس	۳۲۸
۴۳	حافظ قاری محمد سلیمان	۳۳۷

© rasailojaraid.com

© rasailojaraid.com

پہلا حصّہ

کہتی ہے تجھ کو خلق خدا غائبانہ کیا

© rasailojaraid.com